

Matti har mange år bak ulike tastatur.

Uskedalen.no sin far og redaktør gjennom dei 10 første åra, Ola Matti Mathisen kan sjå tilbake på [eit svært interessant liv som mediamann](#). Reidar Myklebust og Thor Inge Døsland har bede han om å fortelja om ting frå livet sitt. Under første økta bad vi han fortelja om jul- og juleførebingar i barndommen. Det var på trykk i årets julenummer av Uskedalsposten.

[Barndomsbilde av Matti frå Rotnelia.](#)

Ola Matti Mathisen f. 1942 voks opp i Rotnelia som er ei småbruksklynge like ved svenskegrensa på Finnskogen i Kongsvinger kommune. Småbruket var berre 15 mål, medan eigedommen som omkransar grenda er på heile 42.000 mål. Frå Rotnelia kunne dei sjå rett inn i Sverige. Foreldra heitte Einar og Karen. Faren døydde i 1949 då Matti berre var 7 år. Mora levde lenge og flytta seinare etter det einaste

barnet sitt til Lillehammer. På oppfordring har Ola Matti Mathisen fortalt om jul og juleførebuingar der til Reidar Myklebust og Thor Inge Døssland Dei gjev att det han fortalde her:

7 år og «slakter in spe».

-Juleforberedelsene var omfattende også i min del av Norge, skjønt det ikkje var noe spesielt ved dem, for så vidt, men litt spesielle var de. Slaktingen begynte allerede tidlig på høsten, og den var spesiell da den omfattet hele grenda. Det var da en frisk gammel slakter som hadde et fantastisk sjegg, og barter dertil, og han var egentlig sagbrukseier og tok seg fri om høsten for å slakte. Han hadde lange dager. Han begynte tidlig om morgenen i september/oktober, og holdt på til kvelds. Det var en spesiell tradisjon med slaktedram, det har dere sikkert hørt om. Det er noe som inntas etter vellykket slaktedag, og gjerne litt før også. Det er det som ble tatt før som jeg vil fortelle litt om her. Det var en rute som var lagt opp, som var ganske omfattende som sagt, og slakteren kom først i mål sånn ved 8-9-tida om kvelden. Da var han ikke god, for å si det på den måten, og det førte til konsekvenser for hele grenda fordi han måtte ty til hjelp frå annet hold. Jeg hadde den tvilsomme ære å assistere ved en anledning. Vi hadde sluppet ut grisen i snøhaugen, det var snø allerede da. Og grisen var meget fyrrig og vanskelig å holde styr på, og det var også slakteren. Han begynte å snakke om at han kanskje burde utsette slaktingen av vår gris til dagen etter, men det ville ikkje ledelsen være med på. Jeg var vel da 7 år og ble beordret til å holde i slaktemaska, det vil si jeg skulle holde i den delen som skulle utløse smellet. Med skjelvende hender holdt jeg i den dingsen, men i øyeblikket før det smalt, så stakk grisen. Heldigvis var det mye snø så den kom ikke så langt. Vi fikk rodd den i land igjen, og jeg ble «slakter in spe» på denne ettermiddagen.

Hva vi slaktet? Vi slaktet sauer og vi slaktet som sagt gris. Det var et vesentlig kosttilskudd i vår grend. Vi slaktet ikkje kuer. De sendte vi av gårde. Vi hadde tre kuer på den tiden. Det var telemarksfe, iallfall to av dem. Den tredje er jeg litt usikker på. Det var iallfall ikke utenlandsk ferase. Så hadde vi en sau, høner og en hane. Hanen ble tatt en søndags formiddag av reven, og det lå igjen bare en breie, som vi sier på Finnskogen, av denne hanan. Den ble ikke erstatta.

Julehefter og julegaver, juletre og julemat.

Det neste som vi kan komme inn på var en helt spesiell aktivitet som var spesiell for Finnskogen, tror jeg. Det var salg av juletrehefter over store distanser. Det var faktisk 8-10 kilometer mellom ytterpunktene som vi gutta og jentene gikk for å selge julehefter. Det var delvis nasjonale julehefter, og også lokale, for det var en viss produksjon av lokale hefter, og de var veldig gode, syntes vi. Så gikk vi da i kulde og mørke utover ettermiddagen, etter skoletid, og banket på rundt om og spurte om de ville kjøpe julehefte, og det ville alle.

Julegavene var ikke noe spennende kapittel på Finnskogen. Det var veldig lite av det. De var stort sett fraværende. Det som jeg iallfall ventet med lengsel på, var den faste tikroningen, innlagt seg i hele sin prakt. Den var fra min tante Marta. Hun var ansatt hos en overrettsakfører på Majorstua så hun hadde god råd til å avse en tikroning. Noen andre julegaver kan ikke jeg huske bortsett fra de lokale. Det kunne være et eple eller litt andre godsaker, lokalbasert.

Når det så gjelder juletreet så var ikkje det noe problem. Det var bare å slenge øksa utenfor gjerdet så var det gjort.

Maten, nå holdt eg på å glemme den. Vi hadde alltid ribbe og pølse, men det var også enkelte som hadde fisk. Den hadde da ligget lenge i utvikling i en diger tønne på kjøkkenet. Så vidt jeg husker, brukte vi kaustisk soda til preparering av fisken. Jeg vet ikke på faglig grunnlag om det var helt bra, men det har ikke jeg noe kunnskap om.

Juleottan.

Noe spesielt som ikke eksisterte lenger da jeg oppstod, var reisen til Sverige i juleottan. Juleottan er da første juledags innledning. Da reiste man med hest og slede til Østmark kyrkan som var i nabokommunen i øst. Da startet man om kvelden og kjørte hele natta for å nå frem til messe i kyrkjan. Dette vil jeg tro ble slutt tidlig på 1900-tallet. Det var vel det mest strevsomme av juletransporter.

Julebesøk, fester og sosialt fellesskap.

Julebesøk var det veldig mye av, spesielt i ungdomstida, og så var det selvsagt juletrerefester. Det var fest både

på religiøs side og profan side, i bedehuset og på ungdomslokalet Finnheim. På bedehuset hadde jeg i all beskjedenhet ein opptreden en gang med vi får vel kalle en julesang, som eg hadde forfattet selv. Det slo veldig godt an. Det var en religiøst betont song som het, så vidt jeg husker, «Det kommer en forløser». Det medførte applaus på bedehuset. Jeg var ikke så religiøs av meg, men det var vanlig at vi unge engasjerte oss på bedehuset og på ungdomslokalet. Jeg var, som sagt, engasjert i arbeidet i ungdomslaget, og jeg var blant annet redaktør i lagsbladet «Skogsus» i mange år, vårt stolte blad. Jeg deltok på mange fester. Jeg husker en gang, jeg var da flyttet ut og jeg var vel blitt 14 år. Jeg bodde da i Svullrya, «hovedstaden» på Finnskogen. Til tross for dette, skulle jeg være med på en fest som var to mil unna, i Finnheim altså. Jeg tok da den store sjansen å gå på ski hele den strekningen, og det var jo ikke noe merket løype. Det var utrolig skareføre, månebelyst hele veien og jeg kom fram i tide og fikk belyst budskapet gjennom «Skogsus». Jeg har det nummeret av «Skogsus», og der står det blant annet om verdenssituasjonen. Dette var i 1956 og «Den kalde krigen» ble behandlet seriøst på lederplass i lagsbladet, vil jeg påstå.

Trekkspilleren og trekkspillentusiasten.

Jeg spilte også mange ganger til dans i Finnheim. Da hadde jeg med meg en på gitar. Min største opplevelse med trekkspillet hadde eg vel da jeg spilte «Drømmen om Elin» sammen med et stort trekkspillorkester under en stor festival i USA. Trekkspilleren Matti var en meget uproffesjonell fyr, men jeg ligger veldig under for trekkspill, og det har jeg alltid gjort. Det kommer av en veldig seig tradisjon i Finnskogens lokaler. Der er det utviklet en tradisjon som det ikke er så lett å gjøre noe med, og som også har gjort seg utslag i platesammenheng på landsbasis. De har en meget høy standard, etter mitt skjønn da. Inspirasjonen til trekkspillfarsotten, får man vel kalle det, kom fra Sverige, - spesielt fra Värmland og Ransäter. Det er en stor begivenhet å være på festivalen på Ransäter, der har jeg vært. Der kommer folk frå hele Skandinavia for å spille. Jeg har en historie om trekkspilleren Calle Jularbo som var en «konge» på Finnskogen. Han var skandinavisk mester i underholdning. Denne merkelige mannen med en liten bart og sin flotte bil, en Cadillac, gjorde et uslettelig inntrykk også på Ola Matti Mathisen. Jeg var så imponert av Jularbo at jeg faktisk inngikk en slags kontrakt med han. Jeg hadde mye kontakt med Jularbo i form av brev som jeg dessverre ikke har beholdt. Han hadde ein god og veldig nær kontakt på Hedemarken som het Didrik Bratlie, bensinstasjonseier på Valset. Så ble da Jularbo gammel og skrubben etterhvert. Da sa Didrik at i det Carl Jularbo dør, er jeg den første som får vite det i Norge. Da skal eg ringe deg. Og det skjedde! Han var virkelig den første i Norge som fikk vite at han var død, og jeg var den første som fikk bringe den nyheten av alle aviser i Skandinavia.

De som hadde flyttet ut.

I jula var det ikke vanlig med tilreisende på Finnskogen. De som var flyttet ut til Oslo og andre steder, hadde ikke råd. De kom hjem til ferien. Da var det imidlertid liv og leven i Finnskog-stugene. Da kom de hjem igjen de som var flyttet ut, og de var svært interessert i å gjøre en jobb for sine bruk innpå Skogen. Det må eg si at makan til dugnadsinnsats har jeg aldri opplevd. Det var særlig i høyonna. Den skulle begynne den 10.juli, har jeg lært, og da var de «hjemme» stort sett i 3 uker. Det var ikke bare i Oslo de hadde sin base. Det kom også en del slektninger fra Sverige. Og en liten kuriositet, dei hadde med seg avis, og særlig Oslo-folka hadde med seg Arbeiderbladet, proletarer som de fleste var, og Aftenposten. Det var mitt første møte med disse avisene, og Oslo-pressen overhodet. Dette var i ca.1955.

[Frå OL i Roma som han dekkja som 18-åring.](#)

Tekst: Ola Matti Mathisen fortalde til Reidar Myklebust og Thor Inge Døsland

Foto: Frå privat arkiv

Nett: Thor Inge Døsland

Ola Matti og Anne Margrethe gifta seg i Bergen i 1974